

УДК 94(477.83/86)

**ANTIUKRAINIAN POLITICS OF THE RUSSIAN RULE IN GALICIA IN
1914-1915**

**АНТИУКРАЇНСЬКА ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКИХ ВЛАСТЕЙ В ГАЛИЧИНІ
(1914-1915 РР.)**

Baran. I. V. / Баран І.В.

s.h.s., as.prof./ к.і.н., доц.

ORCID: 0000-0002-3936-0439

L'viv National Agrarian University, L'viv-Dubliany, V.Velykogo str., 1, 80381

Львівський національний аграрний університет, Львів-Дубляни, В. Великого, 1, 80381

***Анотація.** В роботі розглядаються питання культурного та національного нищення російськими властями в Галичині будь-яких проявів національної ідентичності українців в суспільно-політичному житті Східної Галичини на початку Першої світової війни. Саме тому метою даної публікації є показати руйнівну політику по нищенню українства у Галичині російською владою протягом вересня 1914 – червня 1915 рр.*

***Ключові слова:** Східна Галичина, нищення культури, освіти, русифікація*

Перша світова війна будучи найбільш кровопролитною і руйнівною на той час завдала важких людських, матеріальних і моральних втрат багатьом народам, у тому числі й українському. Однією з головних цілей війни царизм вважав завоювання Галичини та придушення українського руху на цілій українській території. Вже в перші дні після початку війни в Росії почався шалений наступ на українство.

Галичину чекало повна русифікація та заборона всього українського. Провідником цієї політики став генерал-губернатор, граф Г.О.Бобрінський. Під час зустрічі з мешканцями Львова він висловив своє бачення політики російських властей: "Восточная Галиция й Лемковщина искони - коренная часть единой великой Руси; в этих землях коренное население всегда было русским, устройство их посему должно быть основано на русских началах. Я буду вводить здесь русский язык, закон и устройство"[1].

Постановою генерал-губернатора від 23 вересня 1914 р. про цензуру, заборонявся продаж книг російською мовою і "малорусском наречии", виданих поза межами Російської імперії[2]. З приходом російського війська до Львова закрито всі українські часописи, видання знищувалися, друкарні

піддавалися погромам. Губернатор Г. Бобрінський дозволив, крім польських і москвофільських, видавати єврейські газети тільки з дозволу цензора. Станом на 1 грудня 1914 р. з дозволу російських окупаційних властей у Львові виходили одна російська, дві москвофільські і шість польських газет. Категорично заборонялося видавати пресу українською мовою, незважаючи на те, що більшість населення Східної Галичини становили українці.

Російська влада з перших днів перебування у Львові заходилася нищити і руйнувати все українське. Були закриті всі українські часописи. Друкарні українських видань піддавалися погромам, конфіскації і закривалися. Всі українські друковані видання у Львові були закриті. Припинили виходити всі без винятку українські періодичні видання. З п'ятдесяти періодичних видань що виходили у Львові до окупації російською армією, було призупинено і закрито 48 газет, а два продовжили виходити у Відні[3].

Одночасно із заборonoю всіх українських часописів конфіскації підлягали українські книжки. Автори звинувачувались в антидержавній пропаганді й карались за "видання і розповсюдження ворожих встановленому ладові творів" позбавленням всіх громадянських прав і засланням у Сибір[4].

Розпорядженням штабу військового генерал-губернатора від 23 жовтня 1914 р. населення повідомлялося про розгляд воєнною цензурою приватної кореспонденції тільки російською, польською, чеською, румунською, англійською і німецькою мовами. Листи і телеграми на "прочих языках и наречиях" знищувалися [5].

Російська влада заборонила діяльність усіх організацій, товариств. Без дозволу поліції не можна було ставити театральні вистави, проводити концерти, лекції, демонструвати кінофільми.

Важливе місце в асиміляторській політиці росіян займала русифікація школи. Активними прихильниками русифікації української школи виступили галицькі москвофіли. Їх лідер В. Дудикевич у записці для російської адміністрації зазначав, що всі школи від початкової до вищої мають бути тільки російськими. Для поляків він радив надати університет і

політехніку у Варшаві. Замість богословського факультету в університеті створити у Львові духовну православну академію.

З 1 січня 1915 р. у Львові та на окупованій території губернатор дозволив відкрити декілька приватних російських середніх і початкових шкіл. Санкція на відкриття польських видавалася лише при умові обов'язкового викладання російської мови не менше 5 годин на тиждень. Склад вчителів затверджував генерал-губернатор. Історія, географія, польська мова і література вивчалися лише за підручниками, виданими у Росії.

Про викладання українською мовою таких предметів, як українська мова і література в документах не згадувалося. З Росії стали прибувати педагогічні кадри і приватні особи. Російські чиновники розраховували протягом десяти років відновити роботу 9 тисяч початкових шкіл на російських засадах у Галичині, Лемківщині та Північній Буковині, що функціонували при австрійській владі. Фактично це був план знищення української школи.

М.С. Грушевський, відзначаючи роль освіти, писав, що серед усіх потреб нашого національного життя потреба рідної школи найголовніша, бо народ, який не має своєї школи, може бути лише пасербом чужих народів, а ніколи не виб'ється на самостійну дорогу існування [6].

Великих втрат зазнали бібліотеки та архіви. Вони стали об'єктами пограбувань та цілеспрямованої політики знищення і вивезення культурних цінностей. Значних втрат збереженню бібліотечних фондів завдавала практика російських властей перетворення на казарми приміщень книгозбірень музеїв, розміщення у них вояків російської армії.

Війна перервала розквіт товариства "Просвіта" яке утримувало бібліотеку, книгарні, друкарні, організовувало філії і читальні у містах і селах, влаштовувало курси для неписьменних, вело активну пропагандистську діяльність. З 2944 читалень, що діяли у 1914 р., у 1915 році залишилося 850, решта було знищено[7].

Відомий тогочасний етнограф В. Гнатюк зауважив: "Ми тоді зрозуміли, як то наші пам'ятки літературні пропадали в старину, в X-XVIII століттях, коли

тюрки, хозари, берендії, печеніги, татари й турки... не могли оказувати більшого розуміння для нашої культури від теперішнього "христолюбивого воїнства" російського царя" [8].

У зв'язку з тим вояки-наддніпрянці російської армії відвідували українські книгарні і розкуповували різні українські книжки, особливо "Кобзар". Російська адміністрація видала розпорядження про заборону продажу, а також видавати з бібліотек книги російською та українською мовами, виданих поза межами Росії (за невиконання загрожувала кара до 3 місяців тюрми або 3000 рублів штрафу) [9].

Новою трагедією для населення Галичини обернувся відступ російських військ. Масово вилучалися мистецькі та культурні цінності, грабувалися фонди бібліотек. Прокотилася нова хвиля арештів.

Література:

1. Прикарпатская Русь – Львов, 1914. – 12/25/ сент.
2. Украинская жизнь – М., 1914. №8-10. С. 104
3. Ромашок М., Галушко М. Українська преса Львова на зламі століть // Українські часописи Львова 1848-1939 рр. Т.2. 1901-1919 рр., Львів, 2002., С.76.
4. Вістник Союзу визволення України - Відень, 1915, .№9-10.-С.20.
5. Прикарпатская Русь. - Львов, 1914., 23 окт.
6. Грушевський М. Про українську мову і українську школу. Київ, 1991.
7. Нарис Історії "Просвіти"/ Львів-Краків-Париж, 1993, С.43.
8. Луців Л. Літературний Львів // Наш Львів: Ювілейний збірник 1252-1952. Нью-Йорк, 1953, С.64.
9. Баран І., Мазур О. Нищення російськими властями української мови, школи та освіти в Галичині на початку Першої світової війни / Мазур О., Баран І. // «Держава та армія», Вісник НУ «Львівська Політехніка», №724, Львів, 2012р., С.99-108.

References:

1. Prykarpatskaia Rus –Lvov, 1914. – 12/25/ sent.
2. Ukraynskaia zhyzn – М., 1914. №8-10. S. 104

3. Romashok M., Halushko M. Ukrainska presa Lvova na zlami stolit // Ukrainski chasopysy Lvova 1848-1939 rr.. T.2. 1901-1919 rr., Lviv, 2002., S.76.
4. Vistnyk Soiuzu vyzvolennia Ukrainy - Viden, 1915, №9-10.-S.20.
5. Prykarpatskaia Rus. - Lvov, 1914., 23 okt.
6. Hrushevskiy M. Pro ukrainsku movu i ukrainsku shkolu. Kyiv, 1991.
7. Narys Istorii "Prosvity"/ Lviv-Krakiv-Paryzh, 1993, S.43.
8. Lutsiv L. Literaturnyi Lviv // Nash Lviv: Yuvileinyi zbirnyk 1252-1952. Niu-York, 1953, S.64.
9. Baran I., Mazur O. Nyshchennia rosiiskymy vlastiamy ukrainskoi movy, shkoly ta osvity v Halychyni na pochatku Pershoi svitovoi viiny / Mazur O., Baran I. // «Derzhava ta armii», Visnyk NU «Lvivska Politehnika», №724, Lviv, 2012r., S.99-108.

***Abstract.** The policy of the Russian governance in Galicia about the issue of Ukrainian topic in general is analyzed. In particular, the policy of the Russian administration in Galicia regarding the russification of Ukrainians, the destruction of the Ukrainian language, schooling and education was considered.*

The attitude of the Russian authorities to any manifestations of independence of Ukrainians is shown. The destruction and plundering of cultural values of libraries and museums by Russians is considered.

Key words: Galicia, russification, language, schooling and education

Статья отправлена: 17.02.2019 г.

© Баран І. В.